

Список використаних джерел

1. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та їх роль в освітньому процесі // URL: <https://osvita.ua/school/method/technol/6804/> (дата звернення: 05.04.2024)
2. Використання засобів ІКТ у процесі дистанційного навчання майбутніх учителів музичного мистецтва // URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/35295> (дата звернення: 05.04.2024)

Кедалова Олена,
викладачка другої категорії класу
фортепіано КЗПСО «Музична школа №5»
(м. Одеса)

РОЗВИТОК САМОСТІЙНОСТІ МУЗИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ МОЛОДШИХ І СЕРЕДНІХ КЛАСІВ

Анотація. У статті висвітлюється питання щодо важливості розвитку самостійності музичного мислення учня, ролі та участів цьому процесі викладача, проаналізовано чинники, що впливають на бажання й спроможність учня до самостійності мислення та засвоєння навчального матеріалу.

Ключові слова: учень, музичне мислення, самостійність, увага, самостійна робота, самоконтроль.

Постановка проблеми. Метою навчання дітей в ДМШ та ДШМ є підготовка в більшості своїй музикантів-любителів, які мають навички музичної творчості, можуть самостійно розібрати і вивчити музичний твір будь-якого жанру, вільно володіти інструментом, підібрати будь-яку мелодію й акомпанемент до неї. Навчити музикувати можна будь-якого учня, який має навіть вельми середні музичні дані. Все це вимагає від педагога високого професіоналізму, творчого підходу до навчання дитини і великої до неї любові та поваги.

Всі знання необхідно надавати по-можливості у вигляді цікавої гри. Важливо, щоб дитина як би сама відкривала для себе чудову мову музики, нехай навіть у простій формі. Як тільки дитина починає знайомитися з інструментом, треба звертати її слухову увагу на красу і відмінність звуків і співзвуч, навчити її слухати і чути звуки, що з'єднуються в мелодії. Кожен звук має бути виконаний так, ніби він має самостійну цінність. Дуже корисно спрямувати увагу дитини на звуки природи, що оточують нас, бо в них бере початок будь-яка музика.

Виклад основного матеріалу. Практично кожен викладач спеціальних дисциплін у ДМШ і ДШМ розуміє, що неабиякий учень здатний сам, без допомоги вчителя розібрати твір. Більше того без активної участі педагога процес розбору п'єси розтягується часом на тижні. Тому на уроці на музикування і творчість не залишається часу. У результаті випускник освітнього закладу – це нерідко безпорадна перед нотним текстом дитина, яка навряд чи коли-небудь сяде за інструмент (багато в чому саме через страх перед нотами). Це тим більше прикро, оскільки з року в рік ринок нотної літератури поповнюється оригінальними виданнями: популярною класикою, сучасними вітчизняними та зарубіжними шлягерами.

Ще 100 років тому читання з листа було нормою домашнього музикування, улюбленим проведенням часу людей з різних верств суспільства. Не будучи професіоналами, вони володіли високим рівнем знань у галузі мистецтва. Ці освічені любителі становили основу інтелігенції.

Безумовно, є об'єктивні причини ситуації, що на сьогоднішній день склалась у сфері культурно-естетичного виховання дітей. Безкоштовна освіта пішла в минуле, поставивши педагогів у складні, фактично ринкові умови. Руйнується вироблена десятиліттями освітня система, на зміну їй приходять нові форми. Адаптується до нової ситуації зміст і структура навчального процесу: діти приймаються в ДМШ і ДШМ без конкурсного відбору, а тому деякі види роботи спрощуються (наприклад, знижуються вимоги до технічного заліку, до читання нот з листа) або зовсім зникають. Найчастіше

години за фахом доводиться «ділити» з синтезатором – інструментом, який стрімко входить у музичну практику. Проблема ускладнюється ще й тим, що здоров'я сучасних дітей серйозно відрізняється від фізичних параметрів їх однолітків 60-80-х років минулого століття. Додайте до цього все зростаюче навчальне навантаження в загальноосвітній школі, наявність безлічі «відволікаючих» чинників у вигляді комп'ютерних ігор, інтернету тощо.

Як природний результат – сучасній дитині важко зосередитися на певному завданні. Але ж ця якість – вміння тривало концентрувати увагу – читанням з листа виховується в першу чергу. Для цієї форми роботи необхідна здатність швидко і синхронно зчитувати одразу декілька інформаційних шарів тексту: нотний, ритмічний, динамічний, агогічний та інші. Зрозуміло, що за відсутності такого специфічного зорово-моторного досвіду ця задача часто викликає у дитини скруту, а часом і страх.

Зазвичай педагог спрямовує свої зусилля на ті види діяльності учня, які пов'язані з підготовкою програм академічних концертів та іспитів. А поки увагу викладачів зайнято вивченням тексту, нюансів, безглуздим «зубрінням» 2-3 п'єс протягом півріччя, учні затримуються у своєму музичному розвитку: в міру ускладнення репертуару знайомство з кожним новим твором стає для них все більшими тортурями. У результаті дитина може зненавидіти і музику, і вчителів, і школу.

Процес розвитку самостійного мислення довгий і складний. Уміння самостійно мислити не дається людині само собою, воно виховується шляхом певного тренування волі та уваги. Велике значення має максимальна зосередженість на уроках. Якщо педагог основну роботу буде брати на себе, то учні залишаться пасивними, ініціатива їх не стане розвиватися. Треба, щоб основна розумова діяльність падала на учня. Використовуючи невеликі завдання, необхідно дати йому можливість самому дійти до вирішення завдань, тобто розвивати творчу ініціативу. Для цього можна, наприклад, запропонувати учню скласти мелодію на заданий ритмічний малюнок, на віршований текст, «створити» кінець музичної фрази, підібрати знайому

мелодію, зіграти її від різних звуків, прочитати з листа нову п'єску (уривок) і вгадати, з якого фільму чи телепередачі ця музика, самостійно проставити аплікатуру тощо.

Очевидно, що проблеми навчання та творчого розвитку повинні бути тісно пов'язані. Процес творчості, сама обстановка пошуку та відкриттів на кожному уроці викликає в дітей бажання діяти самостійно, щиро і невимушено. «Запалити», «заразити» дитину бажанням оволодіти мовою музики – найголовніше з первинних завдань педагога.

У процесі навчання першу роль відіграє домашня робота. Необхідно допомогти дитині в складанні денного розкладу, щоб була дотримана розумна послідовність у заняттях музикою і приготуванні уроків для загальноосвітньої школи. Учні музичних шкіл не можуть приділяти дуже багато часу фортепіанній грі, тому педагог повинен звернути увагу на підвищення якості домашньої роботи, привчати з перших років навчання займатися так, щоб жодна хвилина не пропала даремно. Одне з важливих положень – оптимально розподілити свій час між різними об'єктами роботи. Педагог повинен акцентувати увагу на першочергових завданнях. Вчитель повинен не тільки донести до учня зміст твору, допомогти перейнятися його поетичним образом, але й провести аналіз форми, гармонії, мелодії, поліфонії.

Важливо пам'ятати, що урок – це зразок щоденної самостійної роботи вдома. Розвиток навичок самостійної роботи протікає успішно лише в тому випадку, якщо учень розуміє, яку мету переслідують вказівки педагога – рекомендована аплікатура, динамічний план, відтінки звукоцього. Необхідно стежити і добиватися точного виконання домашнього завдання. Цим самим прищеплюється любов до роботи. Якщо дитина сприйняла яскравий образ, у нього виникає необхідність передати цей образ власними силами. Звідси має зародитися і схильність до багаторазових повторень, до того, що ми називаємо «умінням працювати».

Успіх самостійної роботи забезпечується звичкою до самоконтролю.

Слід розвивати дбайливе ставлення до тексту, розуміння того, що без точного виконання вказівок композитора не можна домогтися розкриття авторського задуму. Важливо, щоб учень не тільки умів слухати себе, але й знав, що під час роботи потребує перевірки, найчастіше виникають фальшиві ноти, неточності голосоведення, недоречні зміни темпу. Дуже корисно час від часу вивчати самостійно невеликий твір без допомоги педагога. Це сприяє поліпшенню якості самостійної роботи учня. З найперших кроків юний музикант повинен ділитися з оточуючими тим, що придбав, у будь-якій формі, яка йому доступна: грати знайомим, рідним, грати на прослуховуваннях і концертах, причому так грати, щоб відчувалася максимальна відповідальність за якість виконання. Важливо, щоб учень сам відчував цю відповідальність.

Висновки. Отже, розвитку самостійності учня сприяють вміння читати з листа, підбирати, транспонувати, грати в ансамблі, акомпанувати. Чудово, якщо учень буде пробувати складати і записувати свої твори. Музична педагогіка – це сфера, яка вимагає від педагога повної віддачі своєї професії, величезної любові і безмежного інтересу до своєї справи. Одна з головних завдань педагога – зробити так, щоб бути непотрібним учневі, тобто прищепити йому ту самостійність мислення і методів роботи, які називаються зрілістю, за якою починається майстерність.

Список використаних джерел

1. Камаєва Т., Камаєв, А. Читання з листа на уроках фортепіано. Ігровий курс. Київ : Класика – ХХІ століття, 2007.
2. Катанській В. М. Школа гри на фортепіано : навчально-методичний посібник, 1998.
3. Келі С. Б. Роль ансамблевої гри у реалізації принципів розвивального музичного навчання: методичне повідомлення викладача класу спеціального фортепіано. Катеринівська ДШМ, 2009.
4. Рябов І. М., Рябов С. І. Читання з листа у класі фортепіано. 1-2 кл. Київ: Музична Україна, 1988.

5. Шульгіна В., Маркевич М. Юним піаністам. Київ: Музична Україна, 1985.

Кір'ян Дар'я,

викладачка Гребінківської дитячої школи мистецтв Гребінківської міської ради Полтавської області (м. Гребінка)

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У РОБОТІ З УЧНЯМИ МОЛОДШИХ КЛАСІВ НА УРОЦІ ФОРТЕПІАНО

Анотація. У статті наголошується на важливості особистісно-орієнтованого навчання у мистецькій школі, розглядаються варіанти навчальних завдань на індивідуальному занятті з музичного інструменту.

Ключові слова: музичне мистецтво, особистісно-орієнтоване навчання, мистецька школа, інструментальне виконавство, урок.

Емоційні переживання та почуття – невід’ємні складові духовного світу особистості. Твори мистецтва формують нашу емоційну культуру, естетичні почуття та смаки, духовну культуру нашого життя. Естетичні почуття є органічною умовою для формування гармонійно розвиненої особистості. Музичні твори стають добрими помічниками у вихованні почуттів особистості.

На сьогодні актуальним є переосмислення змісту освіти та використання інноваційних підходів до роботи вчителя музики у мистецькому закладі. Мета сучасного викладача – виховувати особистість з життєвою позицією, толерантністю до оточуючих та яскравим духовним світом. Поряд з традиційними методами роботи необхідно переходити до інноваційних методик, які дають можливість розкрити особистісний потенціал учня. Таким вимогам відповідає особистісно-орієнтований підхід у навчанні дитини.

Одним з головних завдань особистісно-орієнтованого підходу є